

Полтавський державний аграрний університет
Департамент культури і туризму Полтавської обласної військової адміністрації
Полтавський університет економіки і торгівлі
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«Стан та перспективи розвитку
рекреаційно-туристичного комплексу України:
природний, соціальний, економічний
та інноваційний аспекти»**

м. Полтава, 15 травня 2025 р.

*Стан та перспективи розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України:
природний, соціальний, економічний та інноваційний аспекти:
збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 15 травня 2025 р.)*

УДК [338.48+379.8](082)

С77

Рекомендовано до друку вченою радою факультету обліку та фінансів Полтавського державного аграрного університету (протокол № 7 від 14.04.2025 р.).

Редакційна колегія

– **Безкровний Олександр Валентинович**, к. е. н., доцент, декан факультету обліку та фінансів, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

– **Городянська Лариса Володимирівна**, к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств Державного університету «Київський авіаційний інститут»;

– **Сгорова Олена Володимирівна**, к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

– **Зоря Олексій Петрович**, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

– **Каролоп Олена Олександрівна**, к. пед. н., доцент кафедри професійної освіти, ресторанного і туристичного бізнесу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка;

– **Логвін Михайло Михайлович**, к. геогр. н., доцент, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу Полтавського університету економіки і торгівлі;

– **Перерва Петро Григорович**, д. е. н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;

– **Федорченко Лілія Вікторівна**, заступник директора Департаменту - начальник управління розвитку туризму, музейної справи та охорони культурної спадщини Департаменту культури і туризму Полтавської ОВА;

– **Шевчук Сергій Миколайович**, д. геогр. н., професор, завідувач кафедри геоматики, землеустрою та планування територій Полтавського державного аграрного університету.

Стан та перспективи розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України: природний, соціальний, економічний та інноваційний аспекти : зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 15 трав. 2025 р.). Полтава : ПДАУ, 2025. 222 с.

До збірника ввійшли результати теоретичних та прикладних досліджень природного, соціального, економічного та інноваційного аспектів стану та перспектив розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України. Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не розділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

© Колектив авторів

© Полтавський державний аграрний університет

Бригіна Софія, Пилипенко Катерина МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ, ЯК РУШІЙНІ СИЛИ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	50
Будник Ніна, Кайнаш Алла ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ Й НОВІ МОЖЛИВОСТІ: ЯК ЗМІНЮЄТЬСЯ ТУРИСТИЧНА ГАЛУЗЬ	55
Ганженко Антон СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ ГОТЕЛЮ	58
Гарнага Анастасія, Бастаногова Марія НАДЛИШКОВИЙ ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ	62
Голіхін Леонід ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	66
Городянська Лариса, Берегельська Інна МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	69
Городянська Лариса, Безугленко Анастасія, Онищенко Віталій ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАНАХ ТА В УКРАЇНІ.....	74
Городянська Лариса ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО «ЗЕЛЕНОГО» ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	80
Дюжев Олександр, Остапенко Денис, Косенко Андрій ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ФОРМ ПРОВЕДЕННЯ ПІШОХІДНОГО ТУРИЗМУ	85
Каплун Юліана СІЛЬСЬКИЙ «ЗЕЛЕНИЙ» ТУРИЗМ: ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ТА АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	89
Климчук Дар'я ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ: ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ.....	93

Гарнага Анастасія,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Бастаногова Марія,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

Науковий керівник: **Тютюнник Юрій**, к. е. н., доцент

НАДЛИШКОВИЙ ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Надлишковий туризм (англ. Overtourism) – негативний вплив туризму на дестинацію або її частини внаслідок надмірної кількості туристів, що відчують як місцеве населення (через погіршення умов (якості) життя), так і туристи (через погіршення якості турпродукту, що надається) [1]. Надлишковий туризм є серйозною проблемою для сучасної туристичної індустрії, оскільки впливає на культурні, економічні та екологічні аспекти регіонів. Унаслідок швидкого зростання кількості туристів багато популярних туристичних напрямків стикаються з перевантаженням інфраструктури, деградацією культурної спадщини та соціальними викликами.

Вивчення надлишкового туризму є важливим для оцінки його впливу на розвиток територій, збереження автентичності культурних об'єктів та пошуку шляхів сталого управління туристичними потоками.

Надлишковий туризм є однією з найбільших проблем, що виникли внаслідок зростання популярності туристичних поїздок в останні десятиліття. Основна причина зростання туризму – макроекономічна. Середній клас збільшується, в останні кілька десятиліть мільйони людей отримали можливість подорожувати. Найсильніше ця тенденція проявилася у Китаї: число поїздок її громадян за кордон зросло з 10,5 млн осіб у 2000 році до приблизно 156 млн. осіб у 2018 році.

Але не тільки Китай несе відповідальність за збільшення числа туристів. По всьому світу їхня кількість виросла з менш ніж 70 млн осіб у 1960 році до 1,4 млрд. сьогодні [2].

За прогнозами, у 2025 році кількість туристичних поїздок сягне нового максимуму – 1,6 млрд., що стимулюватиме розвиток економіки й водночас дратуватиме місцевих мешканців. Виїзний туризм Китаю, що становить десяту частину від світового показника, перевищить допандемічний рівень. Від послаблення візових вимог виграють Таїланд та Індонезія. У 2025 році кількість індійців, які подорожуватимуть за кордоном, зросте на 17 %, до 29 млн. осіб, що становитиме п'яту частину від загальної кількості китайських туристів, проте «індійський» показник зростає швидше [3].

Однією з найочевидніших проблем надлишкового туризму є негативний вплив на навколишнє середовище. Велика кількість туристів спричиняє збільшення викидів CO₂. Також зростає забруднення води, повітря та ґрунту, оскільки туристи часто залишають після себе сміття та пластикові відходи. Природні об'єкти, такі як пляжі, національні парки та природні заповідники, страждають від масового напливу туристів, що призводить до їхньої деградації.

Ще однією проблемою є велике навантаження на природні ресурси. Наприклад, надмірне використання води, енергії та інших ресурсів у регіонах, які вже мають обмежені запаси, створює серйозні труднощі для місцевих жителів. Високий попит на воду та енергоресурси може призводити до їхнього дефіциту, особливо в країнах, де ці ресурси вже є обмеженими.

Надлишковий туризм також змінює культурне середовище, спричиняючи втрату автентичності. Місцеві жителі змушені адаптуватися до потреб туристів, що призводить до зниження культурної цінності та унікальності регіону.

Економічні наслідки також мають двозначний характер. З одного боку, туризм є важливим джерелом доходу для багатьох країн, особливо для тих, де інші галузі економіки слабо розвинуті. Однак надмірна залежність від цієї галузі

може створити економічну нестабільність. Наприклад, стихійні лиха, політичні кризи або глобальні пандемії, як це сталося під час COVID-19, можуть значно скоротити потік туристів, що завдає серйозної шкоди місцевій економіці.

Для ефективного вирішення проблеми надлишкового туризму необхідно впроваджувати комплексний підхід, який включає різноманітні стратегії на всіх рівнях – від державних заходів до змін у поведінці самих туристів. Такий підхід допоможе знайти оптимальний баланс між розвитком туризму, охороною навколишнього середовища, збереженням культурної спадщини та підтримкою місцевих громад.

Одним із важливих методів управління туристичними потоками є встановлення обмежень на кількість туристів, які можуть відвідати певні місця одночасно. Подібні заходи вже активно застосовуються у багатьох популярних локаціях, зокрема у Венеції, де для обмеження кількості туристів використовуються системи онлайн-бронювання, які контролюють доступ до основних пам'яток і природних об'єктів.

Ще одним корисним рішенням може бути перенаправлення туристичних потоків на менш відомі та менш популярні регіони. Це дасть змогу знизити навантаження на найбільш відвідувані місця і забезпечить економічний розвиток інших територій. Нові туристичні маршрути та популяризація локальних традицій допоможуть збалансувати потоки туристів і дати можливість регіонам, які раніше не були туристично привабливими, отримати вигоду від туризму.

На тлі протестів місцевих мешканців проти надмірного туризму переповнені міста обмежуватимуть короткострокову оренду житла. ЄС посилить нагляд, зажадавши від туристів із понад 60 країн, зокрема Великої Британії та США, оплати 7 доларів за «безвізовий в'їзд». Але деякі регіони Близького Сходу та Африки прийматимуть більше мандрівників, оскільки Саудівська Аравія та Замбія активно інвестують в готелі. Від ЄС до Нової Зеландії набудуть популярності «екологічні» подорожі. Дедалі більше авіакомпаній приєднається

до пакту про скорочення викидів Corsia. На теперішній час на світову індустрію туризму припадає 5-8 % викидів парникових газів [3].

Підвищення екологічної свідомості туристів допоможе боротися з надлишковим туризмом. Освітні кампанії сприятимуть відповідальній поведінці, зокрема утилізації сміття та вибору екологічного транспорту.

Залучення місцевих громад до процесу управління туризмом також є важливим аспектом, оскільки саме місцеві жителі найкраще розуміють свої потреби та проблеми. Їхня участь у розробці стратегій управління туристичними потоками допоможе зберегти унікальність місцевої культури та забезпечити раціональне використання природних ресурсів.

Отже, надлишковий туризм відображає глобальні соціально-економічні зміни, проте його наслідки потребують ретельного аналізу та відповідального управління. Знайти баланс між розвитком туристичної галузі та збереженням природної і культурної спадщини є складним завданням, яке вимагає інноваційних рішень та комплексного підходу. Майбутнє туризму залежить від здатності сучасного суспільства впроваджувати стійку політику, змінювати споживчі звички та переосмислювати цінність місцевих ресурсів не лише як туристичного продукту, а і як складової глобального культурного та екологічного балансу.

Список використаних джерел

1. Колотуха О. В. Спортивний туризм та активна рекреація: ОВЕРТУРИЗМ. URL: <https://geohub.org.ua/node/1901> (дата звернення: 03.03.2025).
2. Надлишковий туризм – що це таке, які його наслідки та як вирішити проблему? URL: <https://www.imena.ua/blog/excess-tourism/> (дата звернення: 03.03.2025).
3. Подорожі й туризм. *The Economist. Світ noneреду* – 2025, 2025. С. 103.